

UDC 657:004:34.001.76

JEL classification: K10; O31

DOI: 10.35774/visnyk2026.01.124

Legal Regulation and its Improvement Regarding the Use of Digital Technologies in Accounting

Valentyna Yasyshena¹, Oksana Balaziuk²

Abstract. The article reveals the provisions for improving the legal regulation of the use of digital technologies in accounting, based on the study of the domestic and international legislative framework. The research used the following methods: analysis and synthesis – to study the object and subject; comparison – to establish the compliance of the domestic and international regulatory and legal framework with the modern development of digital technologies; the tabular method – to study and characterize a number of domestic legislative acts and identify provisions on regulating the use of AI; the abstract-logical method – to formulate the conclusions of the study. The provisions of Regulation (EU) 2024/1689 (Artificial Intelligence Act) are analyzed, which establishes requirements for the use of AI systems in sensitive areas, in particular education, justice, healthcare, electoral processes, cybersecurity, and critical infrastructure management. It is noted that this document is voluminous and insufficiently systematized, and the issue of accounting or management accounting is not disclosed in it. It was established that there are no regulatory acts in Ukrainian legislation that regulate the use of AI, and that current laws only indirectly affect this area. The need to create a separate law or amend the Law of Ukraine No. 996-XIV by separating an article on the use of AI in accounting is substantiated. Key areas of such regulation are proposed: the definition of terms, principles of using AI, requirements for transparency and quality of algorithms, internal control and audit, responsibility for algorithmic risks, ethical standards, and features of integrating AI into the accounting policy of the enterprise. Further development of the regulatory framework for the use of AI in all areas of activity, including accounting, is one of the most important tasks for the future due to the rapid development of digital technologies.

Keywords: accounting and management accounting; artificial intelligence; legal regulation, digital technologies, audit, accounting policy.

Received: 15 December 2025 | **Revised:** 16 December 2025 | **Accepted:** 19 January 2026 | **Published:** 28 February 2026.

Suggested Citation:

Yasyshena, V., Bbalaziuk, O. Yu. (2026). Legal Regulation and its Improvement Regarding the Use of Digital Technologies in Accounting. *Herald of Economics*, 1, 124-135. DOI: 10.35774/visnyk2026.01.124.

This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 License (<http://www.creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits use and distribution in any medium, provided the original work is properly cited and the use is non-commercial.

© 2026 The Author(s).

¹Valentyna Yasyshena, Vinnytsia Educational and Scientific Institute of Economics of the West Ukrainian National University, Vinnytsia, Ukraine.

ORCID ID: 0000-0003-3214-3877

E-mail: v.yasyshena@wunu.edu.ua

²Oksana Balaziuk, Vinnytsia Educational and Scientific Institute of Economics of the West Ukrainian National University, Vinnytsia, Ukraine.

ORCID ID: 0000-0002-8673-0869

E-mail: o.balazyuk@gmail.com

Правове регулювання і його удосконалення щодо застосування цифрових технологій в обліку

Валентина Ясишена¹, Оксана Балазюк²

¹Вінницький навчально-науковий інститут економіки

Західноукраїнського національного університету, м. Вінниця, Україна.

Анотація. У статті розкрито положення щодо удосконалення правового регулювання застосування цифрових технологій в обліку на основі вивчення вітчизняної і міжнародної законодавчої бази. Під час дослідження використано такі методи: аналізу і синтезу – для дослідження об'єкта та предмета; порівняння — для встановлення відповідності вітчизняної і міжнародної нормативно-правової бази сучасному розвитку цифрових технологій; табличний – для дослідження і характеристики низки вітчизняних законодавчих актів і виявлення положень щодо регулювання використання ШІ; абстрактно-логічний – для формулювання висновків дослідження. Проаналізовано положення Регламенту (ЄС) 2024/1689 (Акту про штучний інтелект), що встановлює вимоги до застосування систем ШІ у чутливих сферах, зокрема освіти, правосудді, охорони здоров'я, виборчих процесах, кібербезпеці та управлінні критичною інфраструктурою. Зазначено, що цей документ є об'ємним і недостатньо систематизованим, а питання бухгалтерського чи управлінського обліку в ньому не розкрито. Встановлено, що в українському законодавстві відсутні нормативні акти, які б регулювали використання ШІ, а чинні закони лише опосередковано торкаються цієї сфери. Обґрунтовано необхідність створення окремого закону або внесення змін до Закону України № 996-XIV шляхом виокремлення статті щодо застосування ШІ в бухгалтерському обліку. Запропоновано ключові напрями такого регулювання: визначення термінів, принципи використання ШІ, вимоги до прозорості й якості алгоритмів, внутрішній контроль і аудит, відповідальність за алгоритмічні ризики, етичні стандарти та особливості інтеграції ШІ в облікову політику підприємства. Подальша розробка нормативно-правової бази щодо використання ШІ в усіх сферах діяльності, зокрема в обліку, є одним із найважливіших завдань на перспективу у зв'язку із стрімким розвитком цифрових технологій.

Ключові слова: бухгалтерський та управлінський облік; штучний інтелект; правове регулювання, цифрові технології, аудит, облікова політика.

Постановка проблеми. Нині спостерігається зростання кількості наукових досліджень, присвячених вивченню можливостей застосування штучного інтелекту в різних сферах суспільного життя, зокрема в бухгалтерському і управлінському обліку. У попередніх дослідженнях «проаналізовано використання ШІ в управлінському обліку найдорожчих технологічних компаній світу, зокрема Apple, Microsoft, NVIDIA, Alphabet, Amazon. Визначено, що вони активно впроваджують ШІ в усі важливі напрями своєї діяльності, а саме: прогнозування та бюджетування; аналіз витрат та контроль витрат; управління ланцюжком постачання; автоматизація звітності та документообігу; виявлення аномалій та запобігання шахрайству; використання технологій та інструментів; інтеграція ШІ в ERP – системи» [11, с. 120]. Це вказує на те, що світові лідери бізнесу роблять значні фінансові вкладення в розвиток технологій з використанням ШІ, що підвищує їхню конкурентоспроможність і виводить на передові позиції.

Наразі вітчизняна нормативно-правова база у сфері використання цифрових технологій залишається недостатньо розвинутою, а регулювання застосування ШІ фактично відсутнє. У науковому середовищі склалася ситуація, що законодавчі норми щодо цифрових технологій суттєво відстають від темпів глобального технологічного розвитку. Формування положень нормативно-правових актів у цій сфері є відповідальним і вагомим завданням, оскільки саме вони визначатимуть подальші напрями трансформації бухгалтерського обліку в нових технологічних умовах.

Проведене дослідження показало, що для оцінювання чинного стану правового регулювання та визначення напрямів його вдосконалення у сфері застосування цифрових технологій в обліку доцільно врахувати результати сучасних наукових напрацювань, а також проаналізувати вітчизняне і міжнародне законодавство з цих питань.

Благодир О. Я. та Лемішовська О. С. у своїй роботі окреслюють «основні виклики, зокрема, відсутність єдиних стандартів електронного документообігу, недостатню гармонізацію з міжнародними вимогами та проблеми захисту інформації. Обґрунтовують необхідність розробки нового та уніфікації існуючого законодавства для забезпечення ефективного функціонування бухгалтерських інформаційних систем» [1].

Вінник О. М. в монографії розглянула «питання взаємодії інформаційного суспільства та цифрової економіки як його складові з інститутами громадянського суспільства, системи цифрової економіки, включно з її суб'єктно-об'єктним складом, нормативно-правовим забезпеченням, правовим становищем електронного бізнесу та цифровізацією корпоративної його форми, зарубіжного досвіду правового регулювання відносин цифрової економіки» [2].

Гончаренко О. та Бабаджанян Г. дослідили «питання особливостей правового регулювання використання цифрових технологій у господарській діяльності. Відмітили, що при визначенні термінологічних понять щодо «цифрових технологій» і тотожних або ж подібних дефініцій відсутня однозначність понятійного апарату та його змістового наповнення у законодавстві України. Зазначили, що цифрові технології є важливим інструментом цифрової економіки, але не єдиним» [3].

Дерун І. А. та Цвігун Н. М. «проаналізували українське законодавство в аспекті правового регулювання використання цифрових продуктів при організації бухгалтерського обліку. Розкрили особливості імплементації у правову площину застосування цифрових технологій в обліку за допомогою аналізу цифрових продуктів. Відмітили початковий етап формування правової сфери регулювання використання цифрових технологій в Україні та світі. Зазначили, що правове підґрунтя у видозмінненні ведення бухгалтерського обліку із запровадженням новітніх технологій присутнє, що охоплює трансформацію документообігу та форм документів, необхідності застосування кібернетичної гігієни, новітніх правил ідентифікації та комунікації» [4].

Король С. Я. та Клочко А. О. «зазначили, які саме цифрові технології є актуальними на ринку професійних послуг і мають подальшу перспективу використання у сфері бухгалтерського обліку й аудиту. Одними з них вони виокремили технології програмних робіт та ШІ. Помітили зростання ефективності бухгалтерського обліку й аудиту в результаті впровадження та використання сучасних інформаційних технологій» [5].

Пілевич Д. С. «розкриває вплив процесів діджиталізації національної економіки на стан бухгалтерського обліку країни і аналізує ключові тенденції у впровадженні інформаційних технологій у діяльність підприємств України. Виокремлює основні напрями розвитку системи бухгалтерського обліку в епоху діджиталізації. Зазначає, що цифровізація бухгалтерського обліку може супроводжуватись виникненням низки загроз і ризиків» [8].

Шаповалова О. В. та Єфремова К. В. та інші у монографії «розкривають питання правового забезпечення цифрової трансформації суспільства та економіки на шляху до членства в ЄС в умовах відновлення економіки України. Розкривають напрями правового забезпечення права інтелектуальної власності на цифрових платформах. Окреслюють правові проблеми забезпечення ефективності регулювання персональних даних та впровадження цифрових технологій» [9].

З огляду на значущість проведених наукових досліджень варто звернути увагу на те, що стрімкий розвиток економіки зумовлює виникнення нових вимог до використання цифрових технологій і їх ігнорування може сповільнити розвиток українських підприємств та негативно вплинути на їхню конкурентоспроможність. Це зумовлює необхідність створення сучасних нормативно-правових актів, що регулюватимуть використання ШІ. У вітчизняному законодавстві недостатньо інформації щодо конкретних рекомендацій, які будуть регулювати впровадження і використання ШІ.

Зазначимо, що вийшов Регламент (ЄС) 2024/1689 Європейського парламенту та Ради від 13 червня 2024 р., що встановлює гармонізовані правила в галузі штучного інтелекту та вносить поправки до Регламентів (ЄС) № 300/2008, (ЄС) № 167/2013, (ЄС) № 168/2013, (ЄС) 2018/858, (ЄС) 2018/1139 і (ЄС) 2019/2144 і Директиви 2014/90 / ЄС, (ЄС) 2016/797 і (ЄС) 2020/1828. Отже, це Акт про штучний інтелект (далі – Регламент (ЄС) 2024/1689).

У Регламенті (ЄС) 2024/1689 є трактування системи штучного інтелекту – «це машинна система, яка може працювати з різним ступенем автономності та виявляти адаптивність після впровадження, а також генерувати на основі отриманих даних прогнози, контент, рекомендації чи рішення, які можуть впливати на фізичне чи віртуальне середовище, для досягнення явних чи неявних цілей» [10].

Окреслено основні положення Регламенту (ЄС) 2024/1689, що встановлюють вимоги до використання систем штучного інтелекту в різних чутливих сферах, зокрема освіті, правосудді, охороні здоров'я, виборчих процесах, кібербезпеці, управлінні критичною інфраструктурою та інших. Документ визначає категорії ризику та встановлює суворі правила для високоризикових систем, що застосовуються для оцінювання знань у навчанні, прийнятті рішень, у судочинстві, управлінні виборчими процесами чи виявленні кіберзагроз. Регламент також забороняє використання ШІ у практиках, що можуть маніпулювати поведінкою громадян або негативно впливати на демократичні процеси. Особливу увагу зосереджено на вимогах до прозорості, недискримінаційності, надійності алгоритмів та забезпеченню людського контролю. Крім того, встановлено обов'язки для постачальників і користувачів ШІ щодо безпеки даних, оцінювання відповідності та моніторингу після впровадження. Зауважимо, що Регламент (ЄС) 2024/1689 конкретно не стосується використання ШІ в бухгалтерському обліку.

Варто також звернути увагу на положення, які зазначені в Регламенті (ЄС) 2024/1689. У п. 120 розкривається, що провайдери дуже великих онлайн-платформ і пошукових систем зобов'язані виявляти та зменшувати системні ризики, пов'язані з поширенням штучно створеного чи підробленого контенту. Передусім ідеться про ризики негативного впливу на демократичні процеси, громадський дискурс та виборчі процеси, зокрема через дезінформацію [10]. Створення штучного і підробленого контенту є великою проблемою для всіх сфер діяльності, де використовують ШІ.

У п. 121 зазначено, що різні системи штучного інтелекту здатні створювати великі обсяги синтетичного контенту, який дедалі важче відрізнити від людського та автентичного. Їхня широка доступність і зростання можливостей впливають на цілісність інформаційного середовища та знижують довіру, породжуючи ризики дезінформації, маніпуляцій, шахрайства й підміни особи. З огляду на такі наслідки, швидкий розвиток технологій і потребу у відстеженні походження інформації доцільно зобов'язати постачальників таких систем упроваджувати технічні рішення, що забезпечують машинозчитуване маркування та виявлення контенту, створеного чи зміненого штучним інтелектом [10]. Неврахування цього положення може викликати великі проблеми і непередбачувані наслідки в майбутньому.

Загалом регламент (ЄС) 2024/1689 має загальний характер, що торкається багатьох сфер діяльності. Варто визнати, що розроблення нормативно-правових актів такого піонерного рівня є надзвичайно складним завданням. Водночас документ відзначається недостатньою систематизованістю та значним обсягом, що ускладнює його сприйняття. У тексті також простежуються повторення окремих положень, що впливає на його структурну цілісність. Окремих статей щодо ведення бухгалтерського (фінансового), управлінського обліку немає. Ми звернули увагу на деякі статті, що стосуються бухгалтерського обліку загалом (наприклад, п. 75, п. 76 та інші).

На основі положень Регламенту (ЄС) 2024/1689 необхідно розробити та впровадити національний закон, який регулюватиме питання застосування ШІ в Україні. У такому нормативному акті слід обов'язково визначити порядок використання ШІ в бухгалтерському обліку, оскільки ця сфера є складовою діяльності підприємств у різних галузях економіки. Здійснено характеристику вітчизняної законодавчої бази щодо використання цифрових технологій на предмет виявлення положень, які розкривають правила використання ШІ (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика законодавчої бази України щодо використання цифрових технологій

№ з/п	Назва закону	Основна характеристика закону	Згадки про ШІ в законі
1	2	3	4
1.	Закон України «Про інформацію», від 2.10.1992 р. № 2657-XII-ВР	Визначає основи інформаційних відносин в Україні: доступ до інформації, її поширення, збереження, захист, а також гарантії права на інформацію. Надає визначення інформації, класифікацію її видів та встановлює правовий режим інформації.	Згадки про ШІ відсутні. Будь-які системи ШІ, що працюють з даними, автоматично підпадають під норми цього закону.
2.	Закон України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах», від 05.07.1994р. № 80/94-ВР	Регулює відносини захисту інформації в ІКС (інформаційно-комунікаційних системах), що є базою для безпечного зберігання й обробки даних (зокрема з обліковими даними).	Згадки про ШІ відсутні. Застосування ШІ в інформаційних системах опосередковано підпадає під вимоги цього закону (розділи про захист інформації).
3.	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», від 16.07.1999 р. № 996-XIV- ВР	Регламентує правові засади бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні, визначає облікові принципи, вимоги до звітності та відповідальність за її достовірність, а також права та обов'язки учасників облікового процесу.	Згадки про ШІ відсутні. Закон взагалі не містить згадок про цифрові технології, окрім натяків на автоматизацію в окремих підзаконних актах.
4.	Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг», від 22.05.2003 р. № 851-IV- ВР	Встановлює правові основи створення, обігу, використання та зберігання електронних документів. Регламентує юридичну силу електронного документа, вимоги до електронного цифрового підпису та порядок організації електронного документообігу.	Згадки про ШІ відсутні. Будь-які системи ШІ, які генерують, перевіряють або транспортують електронні документи, мають відповідати вимогам цього закону.
5.	Закон України «Про захист персональних даних», від 01.06.2010 р. № 2297-VI- ВР	Визначає правила обробки, зберігання та захисту персональних даних, що важливо для цифрових бухгалтерських систем, які зберігають інформацію про співробітників, контрагентів тощо.	ШІ прямо не згаданий. Це найближчий за змістом закон, де ШІ побічно стосується обробки персональних даних: автоматизована обробка даних, використання і збирання даних. Вимоги закону прямо стосуються усіх систем ШІ, які працюють з персональними даними.
6.	Закон України «Про електронну комерцію», від 03.09.2015 р. № 675-VIII- ВР	Регулює правові відносини у сфері здійснення електронних правочинів, продажу товарів і послуг онлайн. Визначає правила укладання електронних договорів, ідентифікації учасників, використання електронних повідомлень. Забезпечує захист персональних даних, врегулювання спорів та встановлення відповідальності у сфері електронної комерції.	Згадки про ШІ відсутні. У законі технології, що автоматично формують пропозиції чи обробляють замовлення (у т. ч. за допомогою ШІ), підпадають під поняття інформаційно-комунікаційних систем.

7.	Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», від 05.10.2017 р. № 2155-VIII - ВР	Регулює електронні підписи, сертифікати, систему довіри, механізм державного контролю за виконанням вимог законодавства у сфері електронної ідентифікації та довірчих електронних послуг. Все це критично для електронного обліку, електронної звітності тощо.	ШІ прямо не згаданий. Системи розпізнавання, верифікації, автоматичної перевірки документів можуть використовувати ШІ, тому вони підпадають під вимоги до електронної ідентифікації.
8.	Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», від 05.10.2017 р. № 2163-VIII - ВР	Визначає правові та організаційні засади захисту критичних інтересів людини, суспільства й держави в кіберпросторі та окреслює цілі й принципи державної політики у сфері кібербезпеки, а також повноваження та координацію діяльності державних органів, організацій і громадян щодо її забезпечення.	ШІ прямо не згаданий. У закон слід включити норми щодо кіберзахисту систем ШІ, встановити вимоги до їхніх розробників і операторів, визначити порядок захисту даних та приватності. Необхідно передбачити особливі підходи до управління ризиками при використанні ШІ у державних та критичних системах, алгоритм реагування на інциденти. Встановити механізми контролю, звітності й стандартизації (зокрема можливу сертифікацію чи ліцензування) систем ШІ.
9.	Закон України «Про національну безпеку України», від 21.06.2018 р. № 2469-VIII - ВР	Містить положення щодо безпеки: воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної, критичної інфраструктури, кібербезпеки України, що також стосується ІТ-інфраструктури облікових систем.	Згадки про ШІ відсутні. Проте закон містить норми про кібербезпеку, сучасні технологічні виклики, інформаційні загрози. Отже, загальнодержавні ризики використання ШІ можна трактувати в межах інформаційної безпеки та кібербезпеки, але прямого згадування немає.
10.	Закон України «Про хмарні послуги», від 17.02.2022 р. № 2075-IX - ВР	Регулює правові відносини, пов'язані з наданням та використанням хмарних обчислювальних послуг.	ШІ прямо не згаданий. Закон створює умови для: зберігання даних у хмарі, роботи державних цифрових сервісів, використання автоматизованих технологій ШІ в хмарних інфраструктурах – опосередковано регулюється вимогами до безпеки й стандартів.
11.	Конституція України, від 28.06.1996 р.	Гарантує право на приватність, захист особистих даних. Це має значення й для цифрових систем обліку.	Згадки про ШІ відсутні. Важливо, що Ст. 32 і ст. 34 захищають: право на приватність, право на інформацію, захист персональних даних. Це критично важливо для використання будь-яких систем ШІ.

Джерело: систематизовано і доповнено авторами на основі [7].

В українському законодавстві поки що немає спеціального закону, який регулював би використання ШІ. У законах, зазначених у табл. 1, немає визначення терміна «штучний інтелект». Але деякі з цих законів опосередковано регулюють діяльність ШІ, бо регулюють правила обробки даних, автоматизовані системи, інформаційні технології та ризики. До них можна віднести Закони України «Про захист персональних даних», «Про інформацію», «Про хмарні послуги», «Про електронні документи», «Про національну безпеку України», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». Тому обов'язково мають бути внесені зміни у закони, наведені в табл. 1, а також в інші нормативно-законодавчі акти, наприклад Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15.07.2021 р.

№ 1667-IX, Закон України «Про Національну програму інформатизації» № 2807-IX від 01.12.2022 р. та інші закони, в яких теж не надається окрема, спеціалізована правова база для ШІ.

Нижче подано структурований перелік положень, які доцільно було б інтегрувати до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (№ 996-XIV), щоб він відповідав сучасним умовам цифровізації та використанню ШІ у бухгалтерському обліку. Також можливий варіант створення окремого Закону України, який буде регулювати використання ШІ (наприклад, Закон України «Про використання та регулювання штучного інтелекту» або Закон України «Про використання штучного інтелекту в економічній та соціальній сферах»), який буде містити положення щодо використання ШІ в бухгалтерському обліку.

Пропозиції щодо доповнення Закону України № 996-XIV про використання ШІ у бухгалтерському обліку ґрунтуються на міжнародних підходах, наукових дослідженнях у сфері цифрового обліку та ризик-орієнтованому регулюванні ШІ.

Законі України № 996-XIV може містити окрему статтю «Використання штучного інтелекту у бухгалтерському обліку» та блоки, наведені на рис. 1.

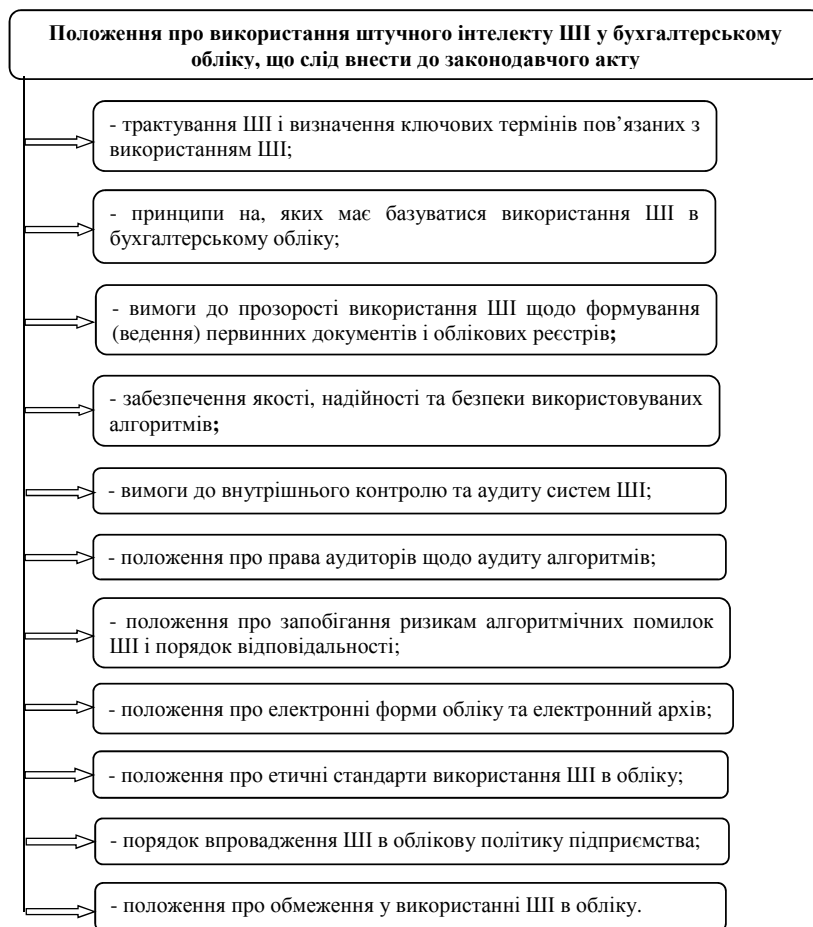

Рис. 1. Положення, що рекомендовано ввести до законодавчих актів щодо використання ШІ в бухгалтерському обліку.

Джерело: розроблено автором.

1. Визначення ключових термінів, які доцільно додати у Закон. Штучний інтелект (відповідно до регулювання ЄС) – система, що здатна автоматично обробляти дані, робити висновки, генерувати рекомендації або приймати рішення.

Можуть бути розкриті такі терміни, як автоматизована облікова система; алгоритмічні рішення в обліку; автоматизована обробка бухгалтерської інформації; цифрові ризики обліку; людський контроль тощо.

Нині для визначення термінології щодо ШІ та інших понять, пов'язаних з цифровими технологіями, в законодавстві України відсутня однозначність понятійного апарату. Тлумачення вищезазначених термінів створить правову основу для регулювання питань використання цифрових технологій, зокрема ШІ для всієї законодавчої бази, пов'язаної з цими питаннями.

2. У бухгалтерському обліку доцільно використовувати ШІ відповідно до принципів: технологічної прозорості, контролю людини, відповідальності, пояснюваності.

Принцип технологічної прозорості передбачає, що бухгалтерські записи, отримані з використанням ШІ, мають супроводжуватись інформацією про джерело даних та метод їх алгоритмічної обробки.

Принцип контролю людини полягає у тому, що підприємство має забезпечити можливість відповідальної особи перевірити та підтвердити рішення, створені ШІ. Цей принцип забезпечує заборону ухвалення критичних бухгалтерських рішень без участі людини (оцінки, переоцінки, формування резервів).

Принцип відповідальності полягає у тому, що відповідальність за достовірність облікових даних і фінансової звітності несе керівник та бухгалтер, навіть якщо облік ведеться за допомогою ШІ.

Принцип пояснюваності полягає у тому, що усі автоматизовані рішення, що впливають на фінансові показники мають бути пояснюваними і користувач міг отримати пояснення, чому ШІ ухвалив певне рішення.

3. Вимоги до прозорості використання ШІ щодо формування (ведення) первинних документів і облікових реєстрів. Запровадити обов'язок суб'єкта господарювання за наданих можливостей:

– автоматичного створення первинних документів за допомогою ШІ, але тільки за умовою верифікації відповідальною особою;

– документувати процеси обліку, які автоматизовані ШІ (наприклад, проведення класифікації витрат, нарахування заробітної плати, оцінка резервів, формування показників звітності тощо);

– автоматичне формування бухгалтерських записів допускається лише за наявності журналу зі збереженням логів (строком не менше 3–5 років). Лог-файли роботи ШІ можуть бути перевірені аудиторами;

– обов'язковість фіксації таких даних: дати і часу алгоритмічного рішення; версії моделі ШІ; параметрів, що вплинули на облікове рішення.

– визначити відповідальну особу за моніторинг коректності роботи моделей.

4. Забезпечення якості, надійності та безпеки алгоритмів. Закон доцільно доповнити положеннями про те, що системи ШІ застосовувані в бухгалтерському обліку, мають відповідати вимогам:

1) Надійності та точності.

Вимоги до якості даних для ШІ. ШІ має працювати тільки на коректних даних, тому необхідно:

– встановити вимоги до якості первинних даних, що подаються до алгоритмів;

– передбачити процедуру валідації вхідних даних;

– заборонити використання ШІ на основі неперевірених, відсутніх або викривлених даних.

Підприємство має проводити регулярне тестування систем ШІ на: коректність розрахунків; невикривлення облікових даних; стійкість до збоїв та атак.

2) Кіберзахисту та захисту даних.

Алгоритми мають функціонувати у системах, які відповідають:

- Закону України «Про захист персональних даних»,
- Закону України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах»,
- Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України»,
- Закону України «Про хмарні послуги» та інших законодавчих актах.

Необхідно додати вимоги до кібербезпеки та захисту даних, які полягають у такому:

- забезпечення кіберзахисту облікових даних, які обробляються ШІ;
- обов'язкове шифрування та контроль доступу;
- заборона використання моделей, що розміщені у країнах-агресорах або з невизначеним рівнем безпеки.

5. Вимоги до внутрішнього контролю та аудиту систем ШІ. Додати окрему статтю «Внутрішній контроль використання інформаційних систем і штучного інтелекту в бухгалтерському обліку», з додаванням таких положень:

- підприємство зобов'язане встановити процедури контролю за системами ШІ;
- має бути призначена відповідальна особа за роботу ШІ в обліку;
- аудитор під час перевірки повинен мати доступ до логів системи, алгоритмів рішень, протоколів тестування;
- аудитори повинні оцінювати не тільки правильність облікових даних, а й ризики, пов'язані з алгоритмічними системами.

6. Положення про права аудиторів щодо аудиту алгоритмів. Аудитори повинні мати право:

- отримувати доступ до даних, на основі яких працює ШІ;
- вимагати інформацію про моделі, методологію, налаштування алгоритмів;
- перевіряти ризики використання ШІ (помилки класифікації, некоректні рекомендації);
- надавати оцінку рівня надійності автоматизованих систем.

7. Положення про запобігання ризикам алгоритмічних помилок ШІ і порядок відповідальності.

У закон варто додати норму про ризики алгоритмічної упередженості та викривлення даних, а також порядок відповідальності, а саме:

- підприємство повинно регулярно оцінювати ризики помилок ШІ;
- при виявленні помилки – зобов'язане виправити дані та задокументувати причини збою;
- за неправильні рішення ШІ відповідальна посадова особа, яка їх затвердила;
- розробник програмного забезпечення з ШІ може бути відповідальний лише за технічні недоліки, передбачені договором.

8. Положення про електронні форми обліку та електронний архів. Доцільно оновити статті про електронний облік, додавши:

- правила довгострокового зберігання даних, створених за допомогою ШІ;
- вимоги щодо переносу облікових даних із системи в систему без втрати інформації;
- вимоги до зберігання моделей, що застосовувались у обліку (історія версій).

9. Положення про етичні стандарти використання ШІ в обліку. Доповнити закон етичними нормами, що:

- забороняють використання ШІ для маніпуляцій фінансовими та іншими показниками;
- потребують розкриття інформації у примітках до річної фінансової звітності, якщо значна частина обліку здійснюється автоматизовано.

10. Порядок впровадження ШІ в облікову політику підприємства. У Законі варто закріпити те, що застосування систем штучного інтелекту має бути відображене в обліковій політиці підприємства. У ній потрібно визначати: перелік процесів, де застосовується ШІ; рівень людського контролю; критерії оцінювання коректності моделі; відповідальні особи тощо.

11. Положення про обмеження у використанні ШІ в обліку. Навести чітко визначені заборони у використанні ШІ, наприклад:

- ШІ не може підписувати або затверджувати первинні документи;
- не може самостійно вносити записи до облікових реєстрів без верифікації людиною;
- не може проводити оцінювання вартості активів без контролю бухгалтера / оцінювача тощо.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Європейським парламентом та Радою розроблено Регламент (ЄС) 2024/1689 від 13.06.2024 р. (Акт про штучний інтелект), що визначає вимоги до застосування систем ШІ у різних чутливих сферах, зокрема освіти, правосудді, охороні здоров'я, виборчих процесах, кібербезпеці, управлінні критичною інфраструктурою та інших. Розробка цього Акта була складним завданням, тому документ відзначається недостатньою систематизованістю, повторюваннями та значним обсягом, що ускладнює його сприйняття. В Акті про ШІ окремих статей щодо ведення бухгалтерського (фінансового), управлінського обліку не виокремлено.

Нині в українському законодавстві відсутній закон щодо регулювання питань використання ШІ. Регламент (ЄС) 2024/1689 має лягти в основу розробки українського закону щодо регулювання використання ШІ. У вивчених у дослідженні законах немає визначення терміна «штучний інтелект» і положень щодо його регулювання. Але деякі з цих законів опосередковано регулюють діяльність ШІ, що потребує внесення змін у згадані в дослідженні закони. У поле вітчизняного законодавства доцільно ввести закон, який буде регулювати використання ШІ, зокрема в бухгалтерському обліку (наприклад, з такими назвами «Про використання та регулювання штучного інтелекту» або «Про використання штучного інтелекту в економічній та соціальній сферах»). Другим варіантом може бути виокремлення в Законі України № 996-XIV окремої статті «Використання штучного інтелекту у бухгалтерському обліку» з такими блоками: трактування ШІ і визначення ключових термінів, пов'язаних з використанням ШІ; принципи, що є основою використання ШІ в бухгалтерському обліку; вимоги до прозорості використання ШІ щодо формування (ведення) первинних документів і облікових реєстрів; забезпечення якості, надійності та безпеки використовуваних алгоритмів; вимоги до внутрішнього контролю та аудиту систем ШІ; положення про права аудиторів щодо аудиту алгоритмів; положення про запобігання ризикам алгоритмічних помилок ШІ і порядок відповідальності; положення про електронні форми обліку та електронний архів; положення про етичні стандарти використання ШІ в обліку; порядок впровадження ШІ в облікову політику підприємства; положення про обмеження у використанні ШІ в обліку.

Література

1. Благодар О., Лемішовська О. Правове регулювання впровадження інформаційних систем і технології обліку в Україні. Економіка та суспільство. 2025. № 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-44>
2. Вінник О. Правове забезпечення цифрової економіки та електронного бізнесу : моногр. НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. 2018. 212 с. DOI: <https://doi.org/10.32849/978-617-7087-72-3>
3. Гончаренко О., Бабаджанян Г. Правове регулювання використання цифрових технологій у господарській діяльності. *Юридичний бюлетень*. 2020. № 12. С. 54 – 61. URL: <http://lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2020/12/9.pdf>
4. Дерун І. А., Цвігун Н. М. Правове підґрунтя використання цифрових технологій у бухгалтерському обліку в Україні. *Молодий вчений*. 2023. № 2 (114). DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-2-114-18>

5. Король С. Я., Клочко А. О. Цифрові технології в обліку й аудиті. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво*. 2020. № 1 (112). С. 170–176. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2020_1_31.
6. Кулик В. В. Правові аспекти регулювання застосування цифрових технологій в бухгалтерському обліку. *Universum*. 2025. № 18. URL: <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1677/1701>.
7. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/zpn>
8. Пілевич Д.С. Напрями розвитку системи бухгалтерського обліку в умовах діджиталізації національної економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 4 (20). С. 387–395. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-4\(20\)-387-395](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-4(20)-387-395)
9. Правове забезпечення розвитку технологій цифрової економіки та суспільства : моногр. / за ред. О. В. Шаповалової, К. В. Єфремової. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України. 2023. 292 с. URL: <https://surl.li/jizzaa>
10. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 (Artificial Intelligence Act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>
11. Ясишена В. В., Чобану Г. Г., Пилявець В. М. Штучний інтелект як нематеріальна складова управлінського обліку передових компаній. *Вісник економіки*. 2025. Вип. 3. С. 119–137. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2025.03.119>.

References

1. Blahodyr, O., Lemishovska, O. (2025). Pravove rehulivannia vprovadzhennia informatsiinykh system i tekhnolohii obliku v Ukraini [Legal regulation of the implementation of information systems and accounting technology in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 71. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-44> [in Ukrainian].
2. Vinnyk, O. (2018). Pravove zabezpechennia tsyfrovoy ekonomiky ta elektronnoho biznesu [Legal support for the digital economy and e-business]. *NDI pryvatnoho prava i pidpriemnytstva imeni akademika F. H. Burchaka NAPrN Ukrainy – Research Institute of Private Law and Entrepreneurship named after Academician F. G. Burchak NAPRN of Ukraine*. 212 p. Retrieved from <https://doi.org/10.32849/978-617-7087-72-3> [in Ukrainian].
3. Honcharenko, O., Babadzhanian, H. (2020). Pravove rehulivannia vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohii u hospodarskii diialnosti [Legal regulation of the use of digital technologies in economic activities]. *Yurydychnyi biuleten – Legal Bulletin*, 12. P. 54 - 61. Retrieved from <http://lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2020/12/9.pdf> [in Ukrainian].
4. Derun, I. A., Tsvihun, N. M. (2023). Pravove pidgruntia vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohii u bukhhalterskomu obliku v Ukraini [Legal basis for the use of digital technologies in accounting in Ukraine]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 2 (114). Retrieved from <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-2-114-18> [in Ukrainian].
5. Korol, S. Ya., Klochko, A. O. (2020). Tsyfrovyy tekhnolohii v obliku y audyti [Digital technologies in accounting and auditing]. *Derzhava ta rehiony. Serii : Ekonomika ta pidpriemnytstvo – State and regions. Series : Economics and Entrepreneurship*, 1 (112). P. 170–176. Retrieved from <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-1-29> [in Ukrainian].
6. Kulyk, V. V. (2025). Pravovi aspekty rehulivannia zastosuvannia tsyfrovyykh tekhnolohii v bukhhalterskomu obliku [Legal aspects of regulating the use of digital technologies in accounting]. *Universum*, 18. Retrieved from <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1677/1701> [in Ukrainian].
7. Ofitsiynyi portal Verkhovnoi Rady Ukrainy [Official portal of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <https://www.rada.gov.ua/news/zpn> [in Ukrainian].

-
8. Pilevych, D. S. (2019). Napriamy rozvytku systemy bukhhalterskoho obliku v umovakh didzhytalizatsii natsionalnoi ekonomiky [Directions for the development of the accounting system in the context of the digitalization of the national economy]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, 4 (20). P. 387–395. Retrieved from [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-4\(20\)-387-395](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-4(20)-387-395) [in Ukrainian].
 9. Shapovalovoi, O. V. (Ed.). (2023). *Pravove zabezpechennia rozvytku tekhnolohii tsyfrovoy ekonomiky ta suspilstva* [Legal support for the development of digital economy and society technologies]. Kharkiv: NDI prav. zabezp. innovats. rozvytku NAPrN Ukrainy – Kharkiv: Research Institute of Law for Innovative Development of the National Academy of Sciences of Ukraine. 292 p. Retrieved from <https://surl.li/jizzaa> [in Ukrainian].
 10. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 (Artificial Intelligence Act). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj> [in English].
 11. Yasyshena, V. B., Chobanu, H. H., Pyliavets, V. M. (2025). Shtuchnyi intelekt yak nematerialna skladova upravlinskoho obliku peredovykh kompanii [Artificial Intelligence as an Intangible Component of Management Accounting of Advanced Companies]. *Visnyk ekonomiky – Bulletin of Economics*, 3. P. 119–137. Retrieved from <https://doi.org/10.35774/visnyk2025.03.119> [in Ukrainian].